

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@govsec.fi
maahanmuutto-osasto.sm@govsec.fi

Lausunto ulkomaalaislain muuttamisesta VN/8021/2022

Tuomioistuinvirasto on oikeusministeriön hallinnonalalla toimiva itsenäinen virasto, jonka tehtävänä on huolehtia tuomioistuinten keskushallintotehtävistä ja toimintaedellytyksistä. Tuomioistuinvirasto ei puutu tuomioistuinten lainkäyttötoimintaan. Tuomioistuinvirasto on vastannut otsikkokentässä mainittuun lausuntopyyntöön sen omat tehtävät huomioon ottaen.

Esityksen tavoitteet ja keskeiset kohdat

Rajamenettelyn käyttöönotolla luotaisiin keino käsitellä tiettyjä turvapaikkahakemuksia nopeassa menettelyssä ulkorajalla, kauttakulkualueella tai näiden läheisyydessä niin, että hakijat eivät voisi liikkua vapaasti Suomen alueella tai edelleen muihin EU-maihin. Ehdotettu sääntely mahdollistaa rajamenettelyn käytön sekä normaalitilanteissa että laajamittaisen maahantulon yhteydessä ja myöskin mahdollisissa hybrdivaikuttamisen tilanteissa. Rajamenettelyä voidaan soveltaa, jos hakemuksen perusteet viittaavat siihen, että se voidaan jättää tutkimatta (ulkomaalaislain 103 §) tai käsitellä nopeutetussa menettelyssä (ulkomaalaislain 104 §). Kaikki hakemuksen tutkimatta jättämisestä ja nopeutetusta menettelystä säädetty soveltuu myös rajamenettelyyn.

Hakijalla on oikeus hakea hallinto-oikeudelta käännytyksen täytäntöönpanon kieltämistä tai keskeyttämistä. Täytäntöönpanoa koskeva hakemus on ratkaistava seitsemän päivän kuluessa ja määräaikaan sisältyy vähintään viisi arkipäivää. Rajamenettely päättyy muun muassa silloin, jos hallinto-oikeus kieltää käännyttämistä koskevan päätöksen täytäntöönpanon. Menettelydirektiiviin sisältyvä neljän viikon enimmäiskäsittelyaika ei pidä sisällään muutoksenhakuun kuluvaan aikaa.

Muutoksenhakusäännökset

Tuomioistuinviraston näkemyksen mukaan muutoksenhakuvaihe ja sitä koskevat säännökset ovat saaneet esityksessä varsin vähän huomiota. Tuomioistuimet tulevat esittämään omissa lausunnoissaan näkemyksiään esitetystä sääntelystä erityisesti lainkäytön näkökulmasta.

Tuomioistuinvirasto katsoo resurssinäkökulmasta olevan tärkeää, että rajamenettelyasiat voitaisiin käsitellä hallinto-oikeudessa yhden tuomarin toimesta. Ilmeisesti tarkoituksena onkin ollut, että rajamenettelyasiat voitaisiin käsitellä hallinto-oikeudessa yhden tuomarin kokoonpanossa, kuten nykytilanteessa ulkomaalaislain 103 ja 104 §:n mukaiset asiat hallinto-oikeuslain 12 b §:n 1 mom 5 kohdan nojalla. Tätä olisi kuitenkin syytä vielä selvittää vähintään hallituksen esityksen perusteluissa.

Hallinto-oikeuksien kokoonpanosääntelyä ylipäätään on syytä selvittää, mutta se on tarkoituksenmukaista tehdä muussa yhteydessä.

Tuomioistuinvirasto pitää sinänsä toimivana ja selväpiirteisenä nykyistä toimivaltasääntelyä (ulkomaalaislain 193 § 2 mom) asioiden jakautumisesta hallinto-oikeuksiin Maahanmuuttoviraston päätöksen tehneen alueen perusteella. Sääntelyyn päädyttiin edellisen hakijamäärien nousun yhteydessä muun muassa sen vuoksi, että vastaanottokeskusten sijainnista, perustamisesta ja lakkauttamisesta päättäminen kuuluu Maahanmuuttoviraston toimivaltaan ja muutoksia on tuomioistuinlaitoksen taholta vaikea ennakoida. Nykyisellä sääntelyllä vältetään myös yhden tai joidenkin hallinto-oikeuksien ruuhkaantuminen hakijamäärien mahdollisesti noustessa ja hakijoiden keskittyessä tiettyihin vastaanottokeskuksiin. Tuomioistuinvirasto toivoo kuitenkin asian jatkovalmistelussa vielä perusteltua arviota siitä, miten rajamenettelyasiat tulisivat jakautumaan Maahanmuuttoviraston eri alueiden kesken. Kysymys on tärkeä hallinto-oikeuksien resurssitarpeiden arvioinnin ja ennakoinnin kannalta.

Vaikutukset tuomioistuimiin

Tuomioistuinvirasto kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä on käsitelty suppeasti uudistuksen vaikutuksia tuomioistuimiin. Esityksen mukaan rajamenettelyn käyttöönotosta ei aiheudu kasvavia kustannuksia, jotka koskisivat tuomioistuimia. Tämä pitäneeikin paikkansa ainakin alkuvaiheen osalta, mikäli kyse on ainoastaan tiettyjen ulkomaalaislain 103 ja 104 §:n mukaisten asioiden siirtymisestä rajamenettelyyn, ei hakijamäärien lisääntymisestä. On syytä kuitenkin todeta, että hakijamäärien mahdollisesti kasvaessa vaikutukset erityisesti hallinto-oikeuksien toimintaan tulisivat olemaan merkittäviä. Esityksessä olisikin hyvä kuvata eri skenaarioihin perustuvia arvioita tilanteen kehittymisestä ja vaikutuksista tuomioistuimiin.

Varsinaisten kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten lisäksi on otettava huomioon myös muut tuomioistuimia koskevat liitännäisvaikutukset. Esimerkiksi säilöönottoasioiden mahdollinen lisääntyminen kasvattaa kärjäoikeuksien työmäärää. Mikäli säilöönoton ohella myös muut ulkomaalaislain 7 luvun mukaiset turvaamistoimet lisääntyvät, kasvavat todennäköisesti myös niitä koskevat valitusmäärät hallinto-oikeuksissa. Esimerkiksi Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen tekemiä turvaamistoimipäätöksiä koskevat valitukset ohjautunevat ulkomaalaislain pääsäännön mukaisesti Itä-Suomen hallinto-oikeuteen. Resurssien takaaminen myös tällaisten tuomioistuinasioiden joutuksaan käsittelyyn on tärkeää.

Lopuksi

Tuomioistuinvirasto toteaa lopuksi, että uudistukselle asetettujen tavoitteiden toteutuminen edellyttää koko käsittelyketjun hahmottamista ja myös muutoksenhakuvaiheen huomioon ottamista. Maahanmuuttoviraston toiminnalle asetettu määräaika ei riitä turvaamaan rajamenettelyhankkeen tavoitteita, jos tuomioistuimilla ei ole riittäviä resursseja asioiden kiireelliseen käsittelyyn tai muutoksenhakuvaiheeseen ei ole ylipäätään kiinnitetty riittävästi huomiota.

Ylijohtaja

Riku Jaakkola

Erityisasiantuntija

Hanna Nieminen-Finne

